GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḐI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ L.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 186 — Luni, Marţi 25 Augustŭ (6 Septemvre). — 1887.

†

TIMOTEU CIPARIU

Braşovŭ, 24 Augustŭ 1887.

S'a mai dusŭ încă unulŭ dintre acei puţinĭ bărbaţĭ destinaţĭ de provedinţă ca sĕ fiă naţiunei române călăuză sigură şi razimŭ puternicŭ în epoca ei de regenerare.

Timoteu Cipariu a fostŭ alesulŭ provedinţei, a căruia pierdere o jălesce aḑi Românimea din tóte ţĕrile.

Ajunsŭ la înaintata vérstă de 83 de anĭ, a trebuitŭ sĕ-şĭ dea şi Cipariu tributulŭ sĕu neîmpăcatei sorţĭ omenescĭ; a trebuitŭ sĕ părăsescă liniştitulŭ şi plăcutulŭ sĕu lăcaşŭ din piaţa Blaşiului, unde din ḑorĭ de ḑi pănă târḑiu în nópte lucra neobositŭ la completarea operelorŭ sale; a trebuitŭ sĕ se despartă de amicii sĕi cei mai credincioşĭ, de folianţii vechĭ, de codicĭ, de colecţiunĭ, dicţionare, de auctorii clasici vechĭ şi modernĭ de tóte limbele, cu carĭ îşĭ petrecea elŭ órele cele mai plăcute ale laboriósei sale vieţĭ.

Mai este óre de lipsă sĕ spunemŭ, cine a fostŭ acestŭ mare învĕţatŭ românŭ?

Nu esistă, credemŭ, Românŭ cu carte dincóce şi dincolo de Carpaţĭ, care sĕ nu fi avutŭ cunoscinţa, că în miculŭ oraşelŭ ardelenescŭ dintre Ternave, unde în decursulŭ veacului nostru s'au petrecutŭ însemnate acte istorice-naţionale, trăia pănă alaltaeri unŭ învĕţatŭ românŭ, muncitorŭ şi modestŭ, care aduna pétră dupa pétră pentru a pune temelia studiului istoricŭ sistematicŭ şi aprofundatŭ alŭ limbei române.

Lucrarea cea grea şi obositóre pentru cultivarea limbei române, ce au început'o în véculŭ trecutŭ Samuilŭ Miculŭ, Şincai, Ienache Văcărescu, Ioanŭ Morariu, Radu Tempea şi Iorgoviciu, ér în véculŭ de faţă au continuat'o Petru Maiorŭ, Eliade-Rădulescu, A. T. Laurianŭ ş. a. a fostŭ chiematŭ Timoteu Cipariu sĕ-o desvólte pe o scară multŭ mai întinsă, cu cunoscinţe multŭ mai vaste şi aprofundate şi sĕ o tórne într'unŭ sistemŭ, creatŭ pe temeiulŭ desvoltării istorice şi faptice a limbei nóstre în tóte provinciele locuite de Românĭ.

Se póte ḑice cu dreptŭ cuvêntŭ, că Cipariu a întrodusŭ la noi Românii studiulŭ istoricŭ alŭ limbei, întemeiândŭ scóla istorică-etimologică. Resultatulŭ celŭ mai însemnatŭ alŭ muncei sale pe acestŭ tĕrêmŭ suntŭ operele lui „Gramatica limbei române“ (1854 şi 1869) şi „Sintaxa limbei române“ (1877) amêndouĕ premiate de către Academia română şi nu mai puţinŭ valoróse vorŭ fi în privinţa acésta studiile, ce le-a făcutŭ în cei ḑece anĭ din urmă şi carĭ au rĕmasŭ după elŭ, nepublicate.

Dér nu numai aceste opere suntŭ, carĭ ilustrézā atâtŭ de frumosŭ activitatea scientifică a lui Cipariu. Elŭ a scrisŭ multe altele dintre carĭ vomŭ cita numai „Principiile sale de limbă şi scriptura“ şi „Archivulŭ pentru filologia şi istoria“.

Era naturalŭ, ca unŭ bărbatŭ, care tótă viaţa sa şi-a dedicat'o studiului limbei române, sĕ iubéscă acésta limbă cu tótă ardórea inimei sale, sĕ iubéscă poporulŭ ce-o vorbea şi a cărui fiu vrednicŭ era elŭ.

Mulţi îşi vorŭ aduce aminte cu plăcere de sensaţiunea ce a produs'o cuvêntulŭ lui Cipariu la inaugurarea Asociaţiunei transilvane în 1861, a căreia preşedinte a fostŭ în anii din urmă. In acestŭ strălucitŭ cuvêntŭ luase în apĕrare limba şi originea Românilorŭ contra criticei adversarilorŭ noştri secularĭ. Astăḑĭ mai multŭ ca atuncĭ ar fi la loculŭ ei apĕrarea ce a făcut'o Cipariu romanităţii limbei şi a originei nóstre, căcĭ niciodată ea nu a fostŭ mai multŭ atacată ca tocmai în ḑilele nóstre.

Ca profesorŭ de liceu şi de teologia în timpŭ de mulţi anĭ, începêndŭ dela 1826, când şi-a terminatŭ studiile, Timoteu Cipariu a sciutŭ sĕ cultive iubirea către limbă şi poporŭ în generaţiunile tinere şi astfelŭ a fostŭ unulŭ din cei mai zeloşĭ dascălĭ ai românismului.

Puternica mişcare pentru recâştigarea libertăţii şi a drepturilorŭ naţionale îlŭ află pe Timoteu Cipariu la postulŭ sĕu. Elŭ fundă la 1847 ḑiarulŭ politicŭ literarŭ „Organulŭ Luminărei,“ în care a apĕratŭ timpŭ de doi anĭ cu tótă bărbăţia şi resoluţiunea causa nóstră naţională.

Cipariu, ca şi toţĭ ceilalţĭ contimporanĭ ai sĕi pĕtrunşĭ de marea lorŭ chiămare, recunoscu că numai egala îndreptăţire politică naţională, póte sé asigure viitorulŭ poporului românŭ ardeleanŭ. Elŭ cerea în „Organulŭ luminărei“ la 1848 emanciparea întrégă a Românilorŭ cu tóte drepturile politice. Deórece elŭ vedea, că nu mai este de ajunsŭ emanciparea individuală pretindea ca naţiunea română sĕ fiă reaşeḑată în drepturile ei politice-naţionale „ca sĕ nu mai fiă constrînsŭ Românulŭ de a se lăpĕda de naţionalitate spre a se pute folosi de drepturile politice.“

„Românulŭ“, scria Cipariu, „îşĭ pretinde drepturile cuvenite orĭ se va întêmpla uniunea orĭ nu“ şi admonia pe conaţionalii sĕi ca sĕ nu crédă frumóselorŭ promisiunĭ. In spiritulŭ acesta a conlucratŭ elŭ cu cei mai nobilĭ luptătorĭ pentru drepturile naţionale la adunarea cea mare de pe Câmpulŭ libertăţii, a căreia secretarŭ întêiu a fost.

La 1848 şi 1849 Cipariu a fostŭ membru alŭ comitetului naţionalŭ românŭ din Sibiiu şi de atuncĭ încóce pănă la 1867 a luatŭ parte activă la tóte actele politice ale Românilorŭ. Dela 1867 încóce elŭ s'a retrasŭ din viaţa politică, ocupându-se numai cu literatura şi cu sciinţele.

Omŭ cu talente superióre, fórte cetitŭ şi cunoscĕtorŭ de multe limbĭ şi în specialŭ de limbele orientale, Cipariu'şĭ-a câştigatŭ între învĕţaţii Europei unŭ renume. Elŭ fu alesŭ şi membru alŭ societăţii orientaliştilorŭ din Germania, şi era membru a mai multorŭ societăţĭ scientifice şi literare din străinătate. Academia română l'a alesŭ la anulŭ 1867 vicepreşedinte.

Rĕmâne în fine sĕ apreţiămŭ şi activitatea lui Cipariu pe terêmulŭ bisericescŭ, care asemenea a fostŭ destulŭ de însemnată. Elŭ ajunse încă de tînĕrŭ la 1842 canonicŭ, ér de unŭ şirŭ lungŭ de anĭ a fostŭ prepositulŭ capitulului din Blaşiu. Prin „actele şi fragmentele“ sale şi alte scrieri elŭ a înaintatŭ şi literatura bisericéscă şi lui are de a i se mulţămi întroducerea literilorŭ latine în cărţile bisericescĭ. La alegerea din urmă de Metropolitŭ era şi Cipariu între candidaţĭ. Elŭ a fostŭ unŭ puternicŭ sfătuitorŭ în luptele bisericescĭ.

Décă nimicŭ din tóte câte le amŭ înşiratŭ despre multŭ roditórea activitate a lui Timoteu Cipariu nu ne era cunoscutŭ, ajungea sĕ frunzărimŭ colecţiunile diarului nostru din deceniile ultime spre a sci sĕ apreţiămŭ înaltele cunoscinţe, nobilulŭ spiritŭ, sentimentele curate românesci şi adevĕratulŭ patriotismŭ alŭ repausatului din articulii lui publicaţĭ în „Gazetă“ şi „Fóiă.“

Cine a fostŭ Timoteu Cipariu vorŭ sci sĕ spună mai bine viitórele generaţiunĭ, carĭ se vorŭ pute bucura în linişte de fructele muncei lui neobosite.

Noi, carĭ suntemŭ constrînşĭ a ne apĕra ḑilnicŭ de atacurile îndreptate în contra scumpului tesaurŭ alŭ limbei nóstre, sêmţimŭ deocamdată mai multŭ numai, că în Cipariu amŭ pierdutŭ unŭ înfocatŭ apĕrătorŭ, propagatorŭ şi cultivatorŭ alŭ limbei române.

Nu este pentru aceea însĕ recunoscinţa nóstră mai slabă, decâtŭ va fi recunoscinţa urmaşilorŭ noştri.

Cu adêncă durere ne apropiămŭ dér de mormêntulŭ învĕţatului românŭ şi cu lacrimĭ fierbinţĭ în ochĭ îi ḑicemŭ:

Ai binemeritatŭ pentru naţiunea română, mergĭ în pace în sferele fericite alăturĭ cu decedaţii eroi şi martirĭ ai limbei şi ai istoriei române şi înalţă împreună cu ei rugile tale către Tatălŭ celŭ cerescŭ, ca sĕ păzéscă tesaurulŭ nostru, isvorulŭ libertăţii şi alŭ bunăstărei nóstre, viaţa nóstră — limba românéscă!

Afacerea Lucaciu.

Din Sătmarŭ ni se raportéză, că s'a făcutŭ apelaţiune la tabla regéscă în afacerea Lucaciu, care prin circumstanţele adherente ei a devenitŭ o afacere celebră. S'a cerutŭ în acéstă apelaţiune ca d-lŭ Vasilie Lucaciu sĕ fiă pusŭ pe piciorŭ liberŭ pănă ce vorŭ fi întrebaţĭ şi martorii lui, căcĭ, bine notându-se, ura îndreptată în contra acestui conducĕtorŭ naţionalŭ şĭ-a aflatŭ şi de astădată instrumentele ei, „martorĭ“, carĭ afirmă nisce lucrurĭ, ce suntŭ declarate ca neadevĕrate de cei ce au fostŭ de faţă la conferenţa electorală, unde sĕ fi ţinutŭ acusatulŭ pretinsulŭ discursŭ resvrĕtitorŭ.

Astăḑĭ suntemŭ în posiţiune de a publica copia procesului verbalŭ originalŭ ce s'a luatŭ în adunarea electorală din Tĕuţii de susŭ.

Inainte de a face acésta însĕ, comunicămŭ cu plăcere cetitorilorŭ noştri următórea telegramă ce o primirămŭ din Sătmarŭ Sâmbătă séra, după tipărirea foii, dela stimatulŭ nostru amicŭ George Popŭ de Băsescĭ:

„L'am visitatŭ pe Dr. Lucaciu. Este sănĕtosŭ. Sufere cu tăria antică romană.“

Lăsămŭ sĕ urmeze acuma memoratulŭ procesŭ verbalŭ împreună cu scrisórea comitivă:

Onorată Redacţiune!

Devotatulŭ nostru anteluptătorŭ naţionalŭ V. Lucaciu, care nu cunósce intimidărĭ, fu arestatŭ în Satu-mare în 22 Augustŭ st. n. din causa vorbirei, ce a ţinut-o în conferinţa electorală în 9 Iuniu 1887, acusatŭ fiindŭ de doi renegaţĭ Papp Zsigmond, notarŭ de cercŭ în Fernezіu, şi Ioanŭ Thoma, inspectorŭ de drumŭ, şi de unŭ slovacŭ Liptak Iozsefŭ. Ca martorĭ ai acusatorilorŭ figureză nisce juḑi de ai notarului şi *câţĭ-va Ungurĭ, carĭ nu pricepŭ limba română.*

Cu durere aflămŭ, că în prinsóre e tratatŭ într'unŭ modŭ inumanŭ, încâtŭ numai în statele cele mai puţinŭ civilisate se póte trata în aşa modŭ cu unŭ omŭ cultŭ.

Pentru orientarea publicului vĕ trimitŭ protocolulŭ acelei conferinţe în copiă de pe originalŭ, ca sĕ-lŭ publicaţĭ sĕ se véḑă apriatŭ unde amŭ ajunsŭ noi Românii în statulŭ ungarŭ.

Argus.

PROTOCOLŬ,

luatŭ în conferenţa electorală ţinută în comitatulŭ Satu-marelui, comuna Tĕuţii de susŭ, în 9 Iunie 1887, fiindŭ de faţă unŭ publicŭ mare, inteligenţă şi poporŭ, din tóte comunele cercului electoralŭ de Baia-Mare.

M. O. d-nŭ Stefanŭ Bilţiu, parochŭ-protopopŭ gr. cat. de Baia-Mare, ca preşedintele comitetului în causele electorale pentru colegiulŭ de Baia-Mare, ocupândŭ loculŭ presidialŭ între cuvintele rostite dândŭ esplicarea motivelorŭ, carĭ au servitŭ de basă la conchemarea acestei conferenţe, deschide adunarea, provocândŭ conferenţa ca sĕ se constituéscă în comitetŭ »ad hoc«:

Se aclamă de preşedinte M. O. D. Stefanŭ Bilţiu parochŭ protopopŭ de Baia-Mare, er de notarĭ şi secretarĭ O. D. Nicolau Lupanŭ, preotŭ gr. cat. în Chiuzbaia, Iónŭ

Costinŭ, preotŭ gr. cat. în Tĕuţii de susŭ, şi Constantinŭ Lucaciu, preotŭ n. ord. din Baia-Mare.

Domnulŭ preşedinte provócă pe Cl. D. Dr. Vasiliu Lucaciu, paroch în Sisiescĭ şi pe M. O. D. Alessiu Berinde parochŭ-protopopŭ în Seini, delegaţii cercului electoralŭ de Baia-Mare la conferenţa generală în Sibiiu, sĕ-şĭ facă rapórtele lorŭ aduse dela acea conferenţă.

Cl. d-nŭ Dr. Vasiliu Lucaciu, rădicându-se, îşĭ face raportulŭ cam în următórele: On. conferenţă, stimaţĭ alegĕtorĭ şi fraţĭ! Când unŭ Românŭ între împrejurările actuale îşĭ ridică cuventulŭ şi-şĭ esprimă părerea sa de rĕu asupra acestorŭ împrejurărĭ grele, când arată, că guvernulŭ cu îngrijirile sale părintescĭ a adusŭ ţéra şi în ţéră mai alesŭ pre poporulŭ românescŭ la sapă de lemnŭ şi neîndestulire, şi când arată tóte causele relelor acestora, atuncĭ acelŭ Românŭ este luatŭ dreptŭ de inimicŭ alŭ patriei şi espusŭ la cele mai rĕutăcióse urgisirĭ.

E sĕmţitŭ de noi toţĭ, că suntemŭ aduşĭ la sapă de lemnŭ, că în tóte drumurile nóstre de progresare întêmpinămŭ greutăţĭ, că suntemŭ urgisiţĭ şi asupriţĭ; ba ce e mai multŭ, scimŭ că ne acusă, că suntemŭ inimicĭ ai patriei, că nu ne iubimŭ ţéra şi nu vremŭ binele ei, că ne luptămŭ în contra miniştrilorŭ regelui apostolicŭ şi în contra fraţilorŭ ungurĭ. Dér de arŭ ḑice orĭ ce, noi scimŭ şi ḑicemŭ că tóte aceste suntŭ invinuirĭ nedrepte.

Poporulŭ românescŭ îşĭ iubesce mai multŭ decâtŭ orĭ şi care altŭ poporŭ ţéra sa, ilŭ iubimŭ pe regele nostru şi istoria ne e martora că în mai multe rĕndurĭ nĭ-amŭ vĕrsatŭ cu celŭ mai mare devotamentŭ sângele nostru pentru tronŭ şi patriă, şi că ne-amŭ sacrificatŭ tot-deuna, când se cerea, avutulŭ şi vieţa nostră. Ce ne este dér vina că suntemŭ atâtŭ de străinŭ şi rĕu portaţĭ? Vĕ spunŭ îndată stimaţilorŭ fraţĭ: In timpurile mai de aprópe s'a apucatŭ unŭ curentŭ periculosŭ atâtŭ pentru patriă, — că într'adevĕrŭ duce la rele, — câtŭ şi pentru noi, şi acestŭ curentŭ este şovinismulŭ maghiarŭ, care, nutritŭ fiindŭ acum chiar şi de torurile acele, carĭ ar trebui sĕ se reţină dela aventurĭ, de guvernŭ, de forurile administrative, de societăţile înalte, ba mai pre urmă şi de bisericĭ, a trebuitŭ sĕ ne ridicămŭ şi noi şi sĕ ne îngrijimŭ de mijlócele de apĕrare. Noi înainte de tóte voimŭ a trăi numai ca Românĭ, Românĭ cu drepturile nóstre asigurate în legĭ, cu limba şi datinele nóstre românescĭ de carĭ nu lăsămŭ pe nimenĭ a se atinge cu mână şi cugetŭ vrăşmaşŭ Aşa vremŭ numai a trăi şi în posesiunea acestora vremŭ sĕ fimŭ numai fraţĭ cu Ungurii. Ne vreu aşa? Fórte bine! Dér ei nicĭ aşa nu ne vreu; şi decă nu ne vreţĭ, pentru ce cereţĭ dela noi jertfele de sânge şi de banĭ?

Noi Românii ne luptămŭ şi ne voimŭ totŭ lupta în contra nisuinţelor de a ne nimici şi maghiarisa, şi avemŭ nădejde că vomŭ pute ajunge capĕtŭ bunŭ la lupta nóstră dréptă, va luci şi asupra nóstră sorele dreptăţei şi a egalei îndreptăţirĭ. Ţera acésta e ţéra celorŭ 15 milióne de ómenĭ, carĭ toţĭ îşĭ au drepturile lorŭ prin lege asigurate, totŭ legea ne asigură şi drepturile naţionale, şi étă astăḑĭ amŭ ajunsŭ acolo, ca noi civii sĕ ne îngrijimŭ de esecutarea dreptă a legilorŭ şi sĕ pretendămŭ pe lângă tóte asigurările legislative egala îndreptăţire. Toţĭ suntemŭ ómenĭ, şi prin urmare toţĭ avemŭ drepturĭ, noi pre lângă aceea ne amŭ născutŭ şi ca Românĭ şi ar trebui sĕ avemŭ nevătămate şi drepturile aceste. Acésta aşa ar trebui sĕ fiă. Aşa spunŭ şi carĭ stau în fruntea ţĕrei, ba chiar lege avemŭ pentru acésta, adusă de dietă, aşa o spunŭ şi miniştri, şi când le ḑicŭ aceste lasă asupra nóstră totă céta asupritorilorŭ, ne eschid din tóte şi nu ne respecteză limba. Nedreptate avemŭ sĕ întîmpinăm pretutindenea, şi acéstă nedreptate e făţişă

Suntŭ grele aceste lucrurĭ, iubiţilorŭ mei fraţĭ, şi la mulţi ar păre că e cu neputinţă atâta rĕu, eu însĕ vĕ voiu documenta cu acte şi chiar din ei. Vĕḑêndŭ aceste ómenii binecugetătorĭ şi simţitorĭ, carĭ mai pórtă unŭ picŭ de grijă de sórtea poporului apĕsatŭ, au ḑisŭ în sine: „Nu merge bine aşa.“ Şi întru adevĕrŭ, fraţilorŭ, nu merge bine.

Noi, Românii, încă suntemŭ făcuţĭ după tipulŭ şi asemĕnarea lui Dumnedeu, inima nóstră încă simţesce, spiritulŭ nostru încă vre a se elibera de torturele suferite, noi încă voimŭ sĕ fimŭ liberĭ, liberĭ în drepturile nóstre omenescĭ şi cetăţenescĭ. Şi acéstă libertate aḑĭ încă numai o ceremŭ, mâne însĕ o vomŭ pretinde.

Au ḑisŭ decĭ omenii bine simţitorĭ, aceia carĭ au durere în pepturile lorŭ pentru sórtea fraţilorŭ sĕi, pentru sórtea poporului românescŭ: sĕ mergemŭ la Sibiiu, sĕ căutămŭ după lucru şi sĕ vedemŭ, că pentru ce suntemŭ goniţĭ? Şi s'au adunatŭ, fraţilorŭ, din tóte părţile, din tótă Transilvania şi din părţile Ungariei locuite de Românĭ, s'au adunatŭ fără a cugeta la greutăţĭ şi spese, fără a cugeta la aceea, că-şĭ lasă familiele şi lucrurile lorŭ, ba necugetândŭ nicĭ la aceea, că-şĭ iau asupra lorŭ ura şi mânia acelora, carĭ arŭ dori sĕ vedă pe Românĭ asserviţĭ întru atâta câtŭ nicĭ de sine, nicĭ de sórtea lorŭ sĕ nu se mai ocupe.

S'au adunatŭ decĭ pe 7 Maiu şi sfătuindu-se în trei ḑile după olaltă au aflatŭ tóte relele şi s'a vĕḑutŭ, câtŭ de mare nedreptate este apĕsarea poporului românescŭ, S'a vĕḑutŭ că drepturile Românilorŭ în tótă ţera suntŭ călcate în picióre şi că trăimŭ fără drepturĭ şi fără dreptate. S'au sfătuitŭ apoi, că ce avemŭ sĕ facemŭ faţă cu atâtea rele, că unde sĕ căutămŭ leculŭ. Şi-au pusŭ întrebarea: că n'ar fi bine sĕ mérgă la dietă Românĭ mai mulţĭ, şi apoi acolo sĕ arate durerile Românilorŭ? Ei, dér acésta nu se póte, nu se póte deorece Ardelenii nu-şĭ potŭ alege deputaţĭ de feliu, ér noi, ĕştia din părţile ungurene şi bănăţene, şi de amŭ vre n'amŭ pute, că, precum s'a vĕḑutŭ până acuma totdeuna, nu nesocotesce puterea nicĭ unŭ mijlocŭ, fiă câtŭ de necinstitŭ, ca sĕ ne împedece sĕ reeşimŭ. Sfătuirĭ peste sfătuirĭ, beuturĭ, presiunĭ, corupţiunile cele mai ruşinóse, ba puterea, forţa şi inchisorile suntŭ mijlócele cele de tóte ḑilele, ca pre Românŭ sĕ lŭ potă împedeca a-şĭ trimite deputaţĭ la dietă. S'au hotăritŭ deră, ca sĕ încerce a-şĭ căpĕta lecuire la loculŭ celŭ mai competentŭ, s'a hotăritŭ decĭ, sĕ trimită o deputaţiune la Înălţatulŭ Împĕratŭ, ca, arĕtându-i relele şi suferinţele ce bântue obştea românescă, pe poporulŭ celŭ mai credinciosŭ alŭ Lui şi alŭ casei înalte, sĕ poruncéscă ca sĕ se curme nedreptăţile. Cu aceste cugete fiindŭ ocupaţĭ, amŭ mersŭ şi amŭ fostŭ la Sibiiu, hotărîrile cărei conferenţe am acuma sĕ vi-le facŭ cunoscute.

Aicĭ ia oratorulŭ în mână actele conferenţei din Sibiiu din anulŭ 1884, pe basa căreiă s'au adusŭ şi ĕstŭ anŭ decisiunile, respective totŭ acele. La punctulŭ 1. esplică oratorulŭ motivele pentru carĭ s'a ḑisŭ în anulŭ 1884 a doua oră passivitatea faţă de alegerile dietale, carĭ motive s'au luatŭ şi astăḑĭ, fiindŭ totŭ acele jurstărĭ, ba ca esistândŭ întru adevĕrŭ motive sontice şi în Ungaria propriamente luată, cu unŭ cuvêntŭ fiindŭ Românii şi din părţile ungurene şi bănăţene împedecaţĭ cu totŭ adinsulŭ de a se pute representa la dietă, passivitatea s'a luatŭ şi pentru aceste părţĭ în genere, făcêndu-se escepţiune, unde cu convoirea comitetului din Sibiiu s'ar pute candida deputatŭ.

La celălaltŭ punctŭ ḑice oratorulŭ că e fórte însemnatŭ, deorece vorbesce despre introducerea usului limbei române în tóte oficiele şi agendele. Şi acésta aşa şi trebue sĕ fiă, ḑise oratorulŭ, nu numai pe basa legei sancţionate de Maiestatea Sa, ci pentru aceea, că cu escluderea limbei nóstre din deregĕtorii ni se face adeseorĭ nu numai nedreptate ci şi multă daună. Lege avemŭ noi care ne iertă folosirea limbei nóstre, astăḑĭ însĕ nu ni-e ertatŭ sĕ ne folosimŭ de ea, şi acela care pre lângă tótă firea inimicilorŭ ordinei şi a legilorŭ esistente se pune pe basa legală şi-şĭ folosesce limba sa, nu numai că nu e ascultatŭ, ci chiar urgisitŭ. Când încă nu era lege sancţionată de Maiestatea Sa, în timpulŭ acela când Nemţii ne guvernau, în timpulŭ lui Back şi Schmerling, limba nóstră era mai respectată, te puteai folosi în tóte causele tale, aşa ḑicêndŭ, de ea, atuncĭ deregătorii se nisuiau sĕ înveţe limba poporului, sciindŭ că ei suntŭ pentru poporŭ şi nu întorsŭ; astăḑĭ însĕ altcum este lucrulŭ. Deregĕtorii nostri nu sĕ se nisuiéscă a învĕţa ei limba nostă, ci pe aceea o urgisescŭ cu tóte ocasiunile. Au sciţĭ voi casŭ, că plângerile vóstre date la judecătorii în limba românéscă sĕ fiă luate în semă? Eu nu numai că sciu că e respinsă o atare plângere, ci chiar vĕ potŭ arĕta casurĭ concrete. Au nu vĕ vinŭ citaţiunile în limba, care înaintea vóstră e necunoscută, şi la judecătorii nu-i folosescŭ óre pe haiducĭ şi servitorĭ de tălcuitorĭ între voi şi jude? Suntemŭ şi aicĭ în unŭ cercŭ românescŭ şi pentru aceea avemŭ noi óre la deregătoriile nóstre Românĭ, carĭ sĕ ne scie şi sĕ ne pricépă pe noi?

Au nu ar fi mai bine şi după dreptate, ca se avemŭ deregătorĭ de aceia carĭ sĕ ne scie limba, legea şi datinile nóstre? Asta ar pretinde nu numai legea ţĕrei, ci şi dreptatea Dumneḑeescă Suntŭ între D-nia Vóstră, fraţilorŭ, omenĭ cu stare destulŭ de bună şi aveţĭ mulţĭ pruncĭ bunĭ şi cu înţelepciune de a pute învĕţa, însĕ cugetaţĭ că potŭ deveni şi ei deregĕtorĭ? nu, seu fórte arareorĭ. Au nu observămŭ că numai preoţĭ şi învĕţătorĭ sĕ potŭ face? Ba nu, şi Românii potŭ fi deregĕtorĭ der numai cu jertfa cea mai mare, decă se lapĕdă de limba şi de némulŭ sĕu, decă se facŭ lăpĕdătura nóstră şi prin urmare decă nu mai suntŭ românĭ. Legea întărită de Maiestatea Sa dispune, ca în cercurile locuite de Românĭ sĕ se aplice deregĕtorĭ din poporŭ, toţĭ locuitorii sunt acum liberĭ, şi prin urmare ar pute sĕ fiă şi dintre deregĕtorĭ der observămŭ chiar contrariulŭ.

S'a observatŭ mai departe că guvernulŭ se amestecă şi în constituţiunile nóstre bisericescĭ şi în scólele nóstre confesionale. Pretinde dela Episcopii nostri, ca sĕ le facă servitii de acele, carĭ suntŭ chiar contrarie şi intenţiunilorŭ lorŭ părintescĭ şi şi interesului fiilorŭ sei.

Aicĭ înşiră oratorele unele casurĭ concrete la aceste, ca cele din Satu mare şi Biharia.

In conferinţa naţională deră s'a decisŭ a se lupta şi pentru apĕrarea autonomiei bisericei — între marginele legei.

După acestea oratorulŭ a vorbitŭ despre scólele confesionale, arĕtândŭ şi în acésta privinţă nedreptăţile ce se facŭ chiar contra legilorŭ esistente; ca necum sĕ fiă — după lege — ajutorate scólele nóstre, ci se întêmplă chiar contrariu. Când se cere ajutorŭ dela statŭ seu din bugetŭ pentru scólele nóstre, acelea sub diverse titlurĭ se denégă.

Dintre invĕţătorĭ se dau ajutóre celorŭ mai spurcate lăpĕdăturĭ, carĭ suntŭ în contrarietate chiar şi cu forurile nóstre înalte scolastice confesionale. Ba pentru împedecarea progresului nostru scolasticŭ şi culturalŭ, s'au înfiinţatŭ societăţĭ, precum în comitatulŭ nostru so-

FOILETONŬ.

(44)

Misterele Veneţiei.

de Edouard Didier, traducere de *Ioanŭ S. Spartali.*

XV.

Rĕsbunarea lui Martinengo

Vorbele acestea fură primite cu unŭ murmurŭ aprobatorŭ. Murmurulŭ acesta însemna: Tocmai aşa vorbesce unŭ patricianŭ!

Dogele, hotăritŭ sĕ mérgă până la sfârşitŭ, ḑise:

— Urmeză!

Podestatulŭ începu ér:

— Am avutŭ vreme ca sĕ mĕ gândescŭ multŭ la evenimentele acestea şi am ajunsŭ la convingerea, că acela care mĕ prigoneşte d'atâţia anĭ pe mine şi pe ai mei, voia sĕ se substitue personei mele şi sĕ ajungă Martinengo, care sunt eu, după ce mĕ va omorî. Aşa se esplică totŭ, chiar mortea contesei, chiar dispariţia copiliţei, chiar . . .

— Chiar atentatulŭ împotriva lui Felice Badoer şi a gondolierului Ricardo, chiar secvestrarea fiicei Adriaticei chiar îndrăsneţa împotrivire a d-tale ordinelorŭ Senatului? Cum o sĕ justificĭ d-ta purtarea d-tale, servitorŭ alŭ Statului, care te revolţĭ înpotriva guvernului Republicei? ḑise Foscari cu o voce plină de ameninţărĭ.

— Mai înainte d'a rĕspunde la întrebarea ce mĭ-s'a pusŭ, am sĕ facŭ o întrebare prinţului meu! ḑise Martinengo după o tăcere scurtă.

— Aci nu este prinţŭ, ci numai preşedintele tribunalului chematŭ sĕ te judece! rĕspunse dogele rĕstitŭ.

— Fiă! . . . Ei bine, fiindcă este astfelŭ, voiu întreba pe preşedintele Consiliului, décă nu cunósce pe nimenĭ, care sĕ aibă interesulŭ sĕ mĕ vedă osânditŭ la mórte, pentru ca astfelŭ sĕ piară unŭ martorŭ primejdiosŭ! ḑise Martinengo

— Nu, şi nu înţelegŭ scopulŭ întrebărei d-tale! ḑise Foscari.

— Eu cunoscŭ p'acelŭ omŭ . . . Ilŭ chiamă Francesco Foscari, este doge alŭ Veneţiei, eştĭ d-ta, Alteţă! ḑise podestatulŭ scăpărându-i ochii.

— Ce cutezĭ sĕ ḑicĭ, podestate? Nu cumva ai îndrăsni sĕ vrei sĕ facĭ din mine unŭ nou Marino Faliero? ḑise dogele sculându-se cu o astfelŭ de iuţelă, cum n'ai fi creḑutŭ sĕ aibă unŭ omŭ de vêrsta lui.

— Mai cu sémă nu de d-ta este vorba, ci de fiiulŭ d-tale, Alteţă! ḑise podestatulŭ.

— Fiiulŭ meu! ḑise dogele căḑêndŭ pe scaunu-i de preşedinte.

— Ia sema, podestate.... rolulŭ de acuzatorŭ nu se potrivesce cu posiţia d-tale... ai apucatŭ p'unŭ drumŭ rĕu, te insciinţezŭ! ḑise unŭ consilierŭ care nu luase încă cuvêntulŭ.

— Capulŭ meu rĕspunde pentru vorbele mele! rĕspunse Martinengo cu trufiă. Ş'apoi, orĭ ce voiu spune eu va fi confirmatŭ de dogele.

— Explică-te der!

— Póte sĕ fiă o lună de când eram în guvernamentulŭ meu din Padova, păḑindŭ câtŭ se póte de bine la fruntaria milaneză şi supraveghiândŭ purtarea vrăjmaşului, când unŭ detaşamentŭ de soldaţĭ sub ordinile mele prinse p'unŭ emisarŭ alŭ ducelui de Milanŭ, care se silea sĕ străbată prin liniile nóstre. Omulŭ acesta avea asupră-i scrisorĭ importante adresate ducelui de Milanŭ, stăpânulŭ său. Printre ele s'a găsitŭ o scrisóre adresatŭ ducelui de Milanŭ, adecă unui vrăjmaşŭ alŭ statului, contra căruia ne batemŭ. Şi sciţĭ de cine era iscălită scrisórea aceea? De Jacob Foscari, fiiulŭ dogelui, pe care l'aţĭ exilatŭ cu dreptŭ cuvêntŭ în Candia.

In consiliu se făcu o mişcare mare când s'audì declaraţia acesta neaşteptată şi tóte privirile se îndreptară spre bĕtrânulŭ Foscari.

Dogele vru sĕ vorbescă însĕ podestatulŭ îi tăia vorba ḑicêndŭ:

— Mĕ ertă, Alteţă, însĕ n'am sfîrşitŭ. Datoria mea strictă îmĭ poruncea póte sĕ depunŭ scrisórea acésta în mânile vóstre, Escelenţe! ḑise Martinengo adresându se numai către membrii consiliului afară de dogele. — Da, aşĭ fi trebuitŭ s'o facŭ; însĕ în inima mea umanitatea a călcatŭ datoria şi eu am datŭ acea scrisóre dogelui Francesco Foscari, care a şi ars'o.

— Mişelule! va sĕ ḑică asta uneltеai tu în potriva casei mele! — ḑise dogele lui Martinengo. — Der când mĭ-ai datŭ tu scrisórea aceea nu ţĭ-am propusŭ chiar eu s'o depui pe masa Consiliului? Ah! pentru ce n'am făcut'o asta? Celŭ puţinŭ aşĭ fi păstratŭ scrisórea pe care mĭ-o scria copilulŭ meu pentru ca sĕ-şĭ explice greşala,

Podestatulŭ Padovei zimbì.

— Monstrule! ḑise dogele nebunŭ de nĕcasŭ. — Riḑĭ fiindŭ că sci că scrisórea acésta este nimicită odată cu cealaltă. Dér cuteza-vei sĕ tăgăduescĭ aceea ce era

cietatea »Sechenyiană“ şi in Transilvania »Kulturegyletulă“, a cărorŭ activitate este pusă in faţa inaintărei nóstre morale şi naţionale. Aceste societăţi dau mâna cu ómenii cei mai prăpădiţi! Inzadarŭ poftimŭ noi ajutóre, acelea se dau pentru institutele de cultură maghiară şi ale nóstre au sĕ sufere de lipsele cele mai mari!

Expune apoi oratorulŭ demoralisările ce se facŭ in timpurile de alegere şi deşi s'a adusŭ lege spre impedecarea acestora, acele necum sĕ se impedece, ci chiar se nutrescŭ dela aceia, carĭ ar fi chiămaţi prin posiţiunea lorŭ, ce o ocupă, sĕ le impedece, legea ţinênd'o.

Aicĭ provócă apoi oratorulŭ pre toţĭ, ca fără temă sĕ se lupte in contra maghiarisărei şi a corupţiunilorŭ carĭ se facŭ; şi arată mai multe de aceste, aşa visitarea scolelorŭ prin inspectori regescĭ, carĭ nu mai intrebă, — nicĭ nu sciu — despre inaintarea pruncilorŭ scolarĭ in cele de lipsă, ci intrebarea lorŭ stă numai in aceea: „hát tudnak magyarul“? Arétă apoi, că cum i-a luatŭ banii cu forţa, şi deşi a recursŭ la ministrulŭ, nici până in ḑiua de aḑĭ nu i-a mai făcutŭ dreptate, ba nicĭ nu i-a rĕspunsŭ. Apoi causa unui locuitorŭ din Sisiescĭ — anume Ire Simionŭ — cu miliţia fiiului sĕu, care causă şi aḑĭ stă baltă, deşi l'a plătitŭ pe pretore cu 10 fl. Vorbesce despre »Reuniunea femeilorŭ române din comitatulŭ Sătmarului«, care nu s'a intăritŭ, ci chiar din contră, s'a impedecatŭ şi s'a datŭ ordinŭ magistratului din Baia-Mare, ca sĕ fiă cu grije şi de ar observa ceva mişcare in astă privinţă, sĕ-i oprescă şi sĕ-i impedece de a pute face ceva. Aduce inainte causa locuitorului din Sisiescĭ, Abriham Georgiu, cu solgăbirĕulŭ Pap Kálmán, care fără de vină l'a pedepsitŭ cu 10 fl., carĭ banĭ, după cum se dovedesce cu două epistole dela „Kulturegylet«, nu au ajunsŭ la loculŭ destinatŭ prin subpretore. Unde au peritŭ deră aceştĭ banĭ? — De sigurŭ in punga lui Pap Kálmán. Şi acesta e lucru şi elŭ deregĕtoru de cinste?

Totă vieţa nostră arată, ḑice oratorulŭ, că noi nu mai suntemŭ in cadrulŭ constituţiunei, şi că suntemŭ scoşĭ din cadrulŭ ei şi lipsiţĭ de drepturile nostre.

După ce a sfĕrşitŭ deră oratorulŭ referada sa, pune intrebarea că ce sĕ facemŭ faţă de alegerile ce se apropiă: sĕ ne candidămŭ şi sĕ ne alegemŭ deputatŭ seu ba? la care poporulŭ rĕspunde că considerândŭ cele espuse — carĭ de toţĭ suntŭ simţite — se va reţine dela alegerĭ, până nu se va ameliora starea aşa, ca şi elŭ cu demnitate sĕ se potă presenta la urnă.

După acésta oratorulŭ rogă pe cei de faţă ca cele ce le-au auḑitŭ sĕ le ţină in minte, sĕ se lupte şi ei in contra relelorŭ acestora, der sĕ nu-şi ia in inimă pofta de rĕsbunare, că acesta nu e virtutea Românului, ci lupta lorŭ şi a Românilorŭ in genere sĕ fiă legală şi adevĕrată. Ḑice mai departe încă odată sĕ ia in consideraţiune fatigiele şi spesele ce le-au datŭ şi făcutŭ cei adunaţĭ la Sibiiu şi i rógă sĕ fiă cu toţii in solidaritate cu aceia, carĭ vreu binele poporului.

După acésta se primesce conclusiunea, că: „Românii din cerculŭ electoralŭ alŭ Baiei-Marĭ, considerândŭ că suntŭ eschişĭ din cadrulŭ constituţiunei, nu-şĭ vorŭ candida deputatŭ dietalŭ, şi că se vorŭ reţine dela alegerĭ, punêndu-se cu comitetulŭ centralŭ din Sibiiu in solidaritate.

După domnulŭ Dr. Vasiliu Lucaciu se ridică on. domnŭ Alessiu Berinde, paroch-protopopŭ in Seinĭ, ca alŭ doilea delegatŭ la conferinţa din Sibiiu, şi ḑice, că deore-ce antevorbitorulŭ aşa de dreptŭ şi aşa de eclatantŭ a doveditŭ causele ce ne reţinŭ dela alegerĭ numai atâtŭ mai adauge, că decă ar puté dispune órecare dintre noi cu o sumă baremĭ de 20 mii fl. dóră amŭ puteă sĕ alegemŭ deputatŭ, insĕ cine dintre noi are 20 de mii, ba eu ḑicŭ, că noi toţĭ cei de faţă la olaltă nu avemŭ atâţia banĭ, dér sĕ presupunemŭ că amŭ avé, şi la acestŭ casŭ d. e. eu aşŭ aduce pe credincioşii mei cătră urnă: der óre cine ar pute garanta despre aceea, că la Tĕuţii de josŭ — precum s'au intêmplatŭ casurĭ analoge şi in alte locurĭ — nisce omenĭ instruaţĭ nu ne vorŭ eşi in cale sĕ ne impedece dela scopŭ, şi sĕ insceneze o bătaiă formală sub pretextŭ, că noi amŭ fostŭ incepĕtoriĭ, şi atuncĭ étă puterea păşesce la mijlocŭ ca sĕ ne ducă la rĕcóre până se va intêmpla alegerea.

Spuneţi-mĭ fraţilorŭ alegĕtorĭ, că la casulŭ acesta n'ar fi aruncată in vêntŭ sudórea jertfitorului, şi elŭ cu intrega sa familiă au n'ar ajunge la sapă de lemnŭ? Şi acuma vĕ intrebŭ, on. fraţĭ, că óre putemŭ noi dori o pagubă atâtŭ de mare unui frate de sânge alŭ nostru? Eu ḑicŭ că niciodată; dreptŭ aceea sunt de părere ca sĕ fimŭ passivĭ. adecă in ḑiua alegerei fiecare Românŭ sĕ rĕmâie acasă şi sĕ'şĭ vadă de trebile sale. Poporulŭ aprobă cu unanimitate acéstă propunere.

Finindu-se acesta, ia cuvêntulŭ d-lŭ Atanasiu Lupanŭ, invĕţătorŭ in Groşi, şi mulţămindŭ in numele sĕu şi alŭ poporului pentru ostenelele aduse de membrii conferinţei dela Sibiiu, pentru binele de obsce, ḑice că are speranţă că poporulŭ va respecta conclusulŭ adusŭ de acestă conferinţă, şi-lŭ şi rogă se facă acesta; la ce poporulŭ rĕspunde cu o aprobare generală.

După acésta se mai ridică d-lŭ Dr. Vasiliu Lucaciu, dândŭ cetire apelului esmisŭ de comitetulŭ centralŭ din Sibiiu, după care face o scurtă reflecsiune la politica şi ţinuta d-lui Mocsary, Apponyi şi Szell Kálmán, ér adunarea aplaudă freneticŭ.

In urmă on. d-nŭ Stefanŭ Bilţiu, parochŭ protopop de Baia-Mare, ca preşedinte mulţămindŭ membrilorŭ de faţă in acéstă adunare pentru ţinuta lorŭ esemplară şi delegaţilorŭ pentru ostenelele lorŭ făcute, precum şi on. d-nŭ sub pretorŭ din Baia-mare Böszörményi pentru presenţa lui la acestă adunare electorală, inchide şedinţa cu cuvintele: „Sĕ trăéscă Maiestatea Sa Regele nostru Apostolicŭ Franciscŭ Iosifu I. şi scumpa nostră patriă!“ la ce poporulŭ rĕspunḑêndŭ cu aplause frenetice, şedinţa se ridică.

Datŭ in Tĕuţii de susŭ 9 Iunie 1887.

St. Bilţiu preşedinte, **Constantinŭ Lucaciu** notarŭ ad hoc. **Nicolau Lupanŭ** notarŭ ad hoc, **Ioanŭ Costinŭ** notarŭ ad hoc.

SCIRILE ḐILEI.

Armata bosniacă se va spori dela 1 Octomvre 1887 cu patru companii, prin urmare fiăcare din cele patru batalióne bosniace va primi incă câte o companiă, care va fi a şésea.

—x—

Deputatulŭ dietalŭ sasŭ Guido Baussnern a trimisŭ kulturegyletului ardeleanŭ adunatŭ la Sepsi-Sân-Georgĭ in ḑiua de 28 Augustŭ, următórea caracteristică telegramă: „Onoratul presidiu alŭ kulturegyletului unguresc pentru părţile ardelene primescă cu acésta dela mine, ca dela unŭ membru, nu i vorbă nensemnatŭ, der insufleţitŭ alŭ reuniunei nóstre, sincera mea salutare şi ferbintea dorinţă după o binecuvêntată lucrare a adunărei generale a reuniunei. Trăiască patria! Guido de Baussnern, deputatŭ dietalŭ« — Şi sĕ ne mai plângem de lipsa de curiosităţĭ contimporane! De altmintrelea »Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt« ţine de o datoriă naţională a observa: „In faţa acestei telegrame nu putemŭ decâtŭ sĕ repeţimŭ ce amŭ ḑisŭ odată cu privire la acestŭ deputatŭ: pentru noi, elŭ aparţine morţilorŭ:“

—x—

In Canija-mare, contabilulŭ reuniunei de ajutorare, Max Löbl, a defraudatŭ peste 20,000 fl. in timpŭ de 5 anĭ. Plăţile acţionarilorŭ s'au sistatŭ, ceea ce a pricinuitŭ mare amăriciune şi iritaţiune.

—x—

Pentru servicii făcute maghiarismului, ministrulŭ Trefortŭ a mai „pricopsitŭ“ pe următorii preoţĭ gr. or.: Alexandru Boiu din Boldogaia, Filip Creiţar din Bodŭ şi Iónŭ Marinŭ din Crizbavŭ cu câte 80 fl., Aronŭ Cosma din Rohia cu 60 fl., Ionŭ Iosifŭ din Drasŭ, Ionŭ Radu din Nevoiaşŭ, Ioanŭ Tulbure dintr'unŭ Ujfalu — comitatulŭ nu se spune — cu câte 50 fl., — Vorŭ fi ţinuţĭ minte!

—x—

Suntŭ numiţĭ capelani militarĭ classa II in reservă Ionŭ Doboşĭ, preotŭ gr. cat. alŭ diecesei Gherlei, Iónŭ Olténŭ preotŭ gr. cat. alŭ archidiecesei Albei-Iulia şi Făgăraşŭ; George Petrovanŭ, preotŭ gr. cat. alŭ diecesei Gherlei.

—x—

Camera comercială din Cluşiu face cunoscutŭ, că advocatulŭ Emeric Adorjan din Turda, in urma perderei oficiului, a fostŭ ştersŭ din lista camerei.

—x—

Fabrica de hârtiă dela Lelea, judeţulŭ Bacău in România, a arsŭ Vinerĭ nóptea spre Sâmbătă. Nu s'a putulŭ scóte nimicŭ din ea. Paguba e enormă. Foculŭ se ḑice că a fostŭ pusŭ, de aceea unŭ procurorŭ a şi plecatŭ sĕ ancheteze.

INAUGURAREA
Statuei lui Ovidiu
în Constanţa din Dobrogea

(după »Voinţa Naţională«.)

[Fine.]

D. Dimitrie A. Sturdza, ministrulŭ cultelorŭ şi instrucţiunei publice, a rĕspunsŭ următórele:

„Domnule preşedinte! Domnule primarŭ! Serbarea de astăḑĭ are o mare însemnătate. Ea este una din faptele carĭ vorŭ sta ca semnŭ despărţitorŭ între trecutŭ şi viitorŭ.

Optspreḑece secule ne despartŭ de timpulŭ în care marele împĕratŭ Traianŭ înainta cu legiunile sale peste Dunăre, pentru a funda la marginile orientului europeanŭ o puternică coloniă, ca sentinelă neadormită şi neclintită a culturei. Şesespreḑece secole de sigurŭ au trecutŭ, de când urmaşii acelorŭ colonii nu au mai serbatŭ, pe propriulŭ lorŭ teritoriu, o serbare ca acésta de astăḑĭ în amintirea unuia din marii poeţĭ ai Romei.

Timpŭ îndelungatŭ şi de grele încercărĭ au fostŭ aceste lungi secole pentru noi: dér au sositŭ în fine ḑile vesele şi senine, în carĭ, prin trăinicia nóstră însăşĭ dămŭ lumei întregĭ dovada cea mai pipăită, câtŭ de mare era geniulŭ, virtutea poporului romanŭ, câtŭ de puternică era organisarea şi energia statului romanŭ.

Amŭ trecutŭ prin tóte vijeliile, am învîrtitŭ tóte greutăţile şi astăḑĭ stămŭ aci, ca în întĕia ḑi, oţeliţĭ, plinĭ de vigóre, cu unŭ simţĕmêntŭ viu alŭ originei şi alŭ culturei nóstre, alŭ misiunei şi alŭ viitorului nostru.

Serbămŭ pe Ovidiu, în însăşĭ cetatea Tomi, în care elŭ a trăitŭ, şi-lŭ serbămŭ în frumosulŭ monumentŭ ce se ridică dinaintea nóstră, nu ca streinĭ, ci ca urmaşĭ ai însuşĭ neamului lui, ca descendinţĭ din însuşĭ ilustrulŭ poporŭ, căruia elŭ aparţinea.

Decă s'ar fi propus înainte de două decenii a se ridica o statuă în onórea lui Ovidiu, ideia s'ar fi taxatŭ atuncĭ de fantastă, cacĭ îi lipséu mijlócele de esecutare. Ceea ce înainte de două decenii era o imposibilitate, astăḑĭ s'a efectuatŭ fără sgomotŭ, dela sine, cu uşurinţă.. Nu au trecutŭ mulţĭ anĭ de când impulsiunea a fostŭ dată şi suntemŭ adunaţĭ în acestŭ momentŭ ca sĕ dămŭ autorităţilorŭ acestei cetăţĭ unŭ monumentŭ, care va rĕmânea pentru totdeuna o podóbă a ei, der totŭ odată unŭ gagiu, că pe clasiculŭ pămêntŭ pe care ne aflămŭ, aerulŭ s'a reinoitŭ şi urmaşii vechelorŭ legiunĭ ai Romei au reluatŭ stăpânirea şi paza acestorŭ locurĭ.

De aceea serbarea de astăḑĭ e însemnată, şi nu e numai serbarea Constanţei, ci serbarea întregului regatŭ românescŭ, o serbare a renascerei nóstre şi unŭ semnŭ vĕditŭ alŭ ei.

Cum a isbucnitŭ însĕ în scurtulŭ timpŭ de două decenii acéstă putere vitală, care domnesce astăḑĭ în tóte ramurile activităţeĭ poporului nostru? Cum amŭ ajunsŭ a ave deodată consciinţă de acéstă vitalitate? Causele suntŭ uşorŭ de aflatŭ. Ele suntŭ pré lucitóre, pré temeinice şi pré puternice, ca sĕ nu le simţim fiăcare din noi.

Mai 'nainte de tóte am rĕmasŭ nedeslipiţĭ de originea nóstră, care a viatŭ în limba nóstră, în cultura nóstră. Orĭ câte neamurĭ au trecutŭ peste capetele nóstre, apăsându-ne şi muncindu-ne până la mórte, Românii nu s'au mestecatŭ cu ele şi au eşitŭ totdéuna din tóte încercările cu două vechĭ ḑicĕtóre pe buze: „Românulŭ nu piere“ şi »Apa trece petrile rĕmânŭ«.

Au trecutŭ multe şi multe popóre barbare peste noi, cu o repeḑiciune şi cu o furiă atâtŭ de mare, în câtŭ chiarŭ numele şi înrudirile unora vorŭ rĕmâne în vecĭ încurcate; au trecutŭ aceste popóre pămêntulŭ nostru ca valurile fiorose ale unui rîu înfuriatŭ, făcêndŭ multă stricăciune pămêntului şi inimilorŭ românescĭ; dér apele au trecutŭ şi stâncele au rĕmasŭ în picióre rĕsunândŭ după fiă-care opinteală, din munţĭ, din văi şi din câmpii, mai tare şi mai puternicŭ cuvintele: „Românulŭ nu piere.“

A doua causă, care a împedecatŭ sĕ fimŭ nimiciţĭ, a fostŭ că ne-am ţinutŭ în legămêntŭ necurmatŭ cu desvoltarea lumei culte, cu desvoltarea lumei occidentale. Prin originea nóstră, amŭ înţelesŭ totdeuna şi am priceputŭ mersulŭ ei, şi de câte orĭ amŭ ajunsŭ dinaintea unui pragŭ hotărîtorŭ, ne-am opintitŭ şi l'am trecutŭ. Acésta s'a doveditŭ în modŭ neîndoiosŭ.

Când, după secolĭ de rĕsbóie marĭ şi lupte sângerânde, raḑele libertăţei veniră din nou sĕ încălḑéscă omenirea, Românii au înţelesŭ îndată de ce era vorba, şi ei au priceputŭ că ora redesceptărei lorŭ a sunatŭ. Cu pasŭ repede şi energicŭ au păşitŭ ei de atuncĭ înainte, nedândŭ înapoi nicĭ o singură dată, şi desvoltându-se pe sineşĭ şi dândŭ tuturorŭ popórelorŭ ce-i încunjurau ajutorŭ şi impulsiune.

scrisŭ intr'însa? Escelenţe, pe pĕrulu meu celŭ albŭ, pe viéţa mea intregă consacrată binelui statului, jurŭ că fiiulŭ când a scrisŭ scrisorea aceea ducelui de Milanŭ nu avea altŭ scopŭ decâtŭ sĕ creeze unŭ delictŭ, pentru ca sè-şĭ procure amara mulţumire d'a reintra in scumpa lui Veneţiă, fiă chiar pentru a-şĭ lăsa capulŭ sub barda călăului. Celŭ puţinŭ — ḑicea elŭ — mormêntulŭ i ar fi săpatŭ intr'unu pămêntŭ veneţianŭ.

— Consiliul va apreţia valorea argumentelorŭ d-tale! ḑise podestatulŭ cu ironiă. — Câtŭ pentru acum te jurŭ, Alteţă, sĕ rĕspunḑĭ numai la intrebarea acesta: Recunoscĭ că scrisorea aceea a fostŭ scrisă de Iacobŭ Foscari şi trimisă de dînsulŭ ducelui de Milanŭ?

— Da, este adevĕratŭ! ḑise nenorocitul tată.

— Ei bine, acum apelezŭ la voi, Escelenţe, şi vĕ rogu sĕ judecaţi, decă destăinuirea pe care v'am făcut'o nu este unŭ motivŭ îndestulătorŭ pentru mine ca se recuzŭ pe Francesco Foscari ca preşedinte alŭ tribunalului chematŭ se mĕ judece? ḑise podestatulŭ adresându-se cătră membrii Consiliului

— Şi mĕ lapĕdŭ la minutŭ de funcţiunea acesta! ḑise podestatulŭ sculându-se ca sĕ plece.

Celŭ mai bĕtrânŭ dintre consilierii de faţă se puse atuncĭ pe fotoliulu presidenţialŭ şi ḑise:

— In numele Senatului veneţianŭ, instrucţia podestatului Padovei se suspendă momentanŭ. Sentinele, duceţĭ pe vinovatŭ er in temniţă!

(Va urma.)

In alŭ treilea rêndŭ, după ordinea rapteloră, vine stabilitatea ce a căpătatŭ statulŭ română, şi care a avutŭ de resultatŭ a da mersului naţiunei unŭ rostŭ ce nu'lŭ avea inainte — o voinţă puternică de a cunósce ce-i era de nevoiă — şi o energiă şi mai puternică de a pune in lucrare câte le socotea neapĕrate pentru intărirea şi prosperitatea ei... Astădi suntemŭ unŭ statŭ respectatŭ de tótă lumea, fiind-că amŭ sciutŭ sĕ ne facemŭ necesarĭ tuturorŭ prin mersulŭ nostru pacinicŭ şi cumpĕtatŭ, — unŭ statŭ conscientŭ de misiunea sa, fiindcă intregŭ poporulŭ s'a pusŭ fără obosélă pe muncă in tóte direcţiunile.

Pĕtrunşĭ de causele carĭ ne-au ridicatŭ, nu trebue nicĭ o dată sĕ se uite că trebue sĕ rĕmânem nedespărţiţĭ de dânsele Ele suntŭ talismanulŭ viitorului nostru. Sĕ-lŭ stringemŭ strînsŭ de peptulŭ nostru ca isbênda in ḑile grele sĕ fiă totdéuna a nostră, ca in ḑile senine sĕ ne aducemŭ aminte că furtuna curêndŭ póte sosi...

In legămêntulŭ necurmatŭ cu lumea civilisată, în armonia ce vomŭ stabili intre dênsa şi noi, sĕ vedemŭ pavăza cea mai puternică, cu ajutorulŭ căreia vomŭ fi la adăpostulŭ orĭ-cărei incercărĭ se va rădica in contră-ne, şi vomŭ străbate tóte dificultăţile ce vomŭ în têmpina.

Limba nóstră insĕ sĕ o iubimŭ mai presusŭ de tóte, căcĭ ea ne va ţine in vecĭ deştepţĭ, ca sĕ vedemŭ in mijloculŭ intunerecului celui mai mare calea cea mântuitóre, ca sĕ distingemŭ de departe pericululŭ, când elŭ se ivesce. Cultura limbei naţionale sĕ fiă in vecĭ obiectulŭ celŭ mai de aprópe alŭ inimei nóstre, şi din causa acésta chiar sĕ nu uitămŭ câtŭ de necesară este cultura limbei române. Decă popóre de altă origine află in ea o sorginte nesecată de inaintare şi de civilisaţiune, cu câtŭ acéstă sorginte trebue sĕ fiă mai bogată şi mai intăritóre pentru noi!?

Nu este o intêmplare numai că celŭ dintêiu monumentŭ ce ridicămŭ în memoria unuia din strămoşii noştri este ridicatŭ in memoria aceluia, care străluceşte prin originalitatea lui proprie intre semenii sĕi.

Sĕ salutămŭ decĭ cu toţiĭ statua marelui nostru poetŭ, ridicată pe străvechiulŭ teritoriu, ce ne-a fostŭ dăruitŭ de fundatorulŭ neamului nostru şi redatŭ de Europa spre paḑa măreţului fluviu alŭ Dunărei.

Sĕ salutămŭ acéstă statuă, care ne reamintesce mărirea străbună şi ne intăresce inimile pe calea cea nouă ce ne este trasă.

Sĕ salutămŭ acéstă statuă cu convincţiune că tăria şi gloria Statului nostru constă in muncă neobosită in tóte ramurile activităţei omenescĭ.

Sĕ salutămŭ acéstă statuă cu versurile, pe carĭ iubitulŭ nostru poetŭ le pune în gura setinelei române:

> Eu sĕ perŭ!, eu?... nicĭ-odată!
> Vie-o lume încruntată,
> Vie valurĭ mari de focŭ,
> Nicĭ că m'orŭ clinti din locŭ.
> Totŭ ce-i verde s'a usca,
> Riurile vorŭ seca,
> Şi pustiulŭ totŭ mereu
> S'a lăţi 'mprejurulŭ meu,
> Der eu vecînicŭ în picióre
> Printre valurĭ ardĕtóre
> Voiu lupta, lupta-voiu fórte,
> Făr' a fi atinsŭ de mórte.
> Căcĭ Românŭ suntŭ în putere
> Şi Românu 'n vecĭ nu piere."

.... După aceea a urmatŭ defilarea trupelorŭ, care s'a făcutŭ în cea mai perfectă regulă, atrăgêndŭ deplina mulţămire a şefilorŭ superiorĭ S'a admiratŭ ţinuta şi aerulŭ marţialŭ alŭ dorobanţilorŭ musulmanĭ, carĭ se distingeau de ceilalţĭ prin fesulŭ lorŭ tradiţionalŭ.

„Epoca" spune că statua este o lucrare artistică în bronzŭ fórte reuşită. Scolptorulŭ italianŭ Ferrari e cunoscutŭ pentru espresia adêncă ce scie sĕ intipărêscă bronsului.

Statua represintă pe Ovidiu în picióre, cu braţulŭ stângŭ ţine tăbliţele, cu celŭ dreptŭ, la bărbiă ţine stiletulŭ. Infăţişarea gânditóre şi tristă e bine tradusă. Inscripţia de pe piedestalŭ e latinéscă şi e cam astfelŭ:

Trecătorule, care vei fi iubitŭ, nu pregeta sĕ ḑicĭ: odihnéscă-se ósele poetului Nasone, care a cântatŭ iubirile drăgăstóse şi a peritŭ prin talentulŭ sĕu!

Dare de sémă,

asupra contribuirilorŭ incurse în favorulŭ scólei românescĭ gr. cat. din Lăpuşulŭ unguresců.*)

Au mai incursŭ:

Pe lista Nr. 12, prin colecta d-lui Eliseu Barbosŭ, invĕţătorŭ in Borşia: Scóla gr. cat. din Borşia 90 cr. Alesandru Lemeni, protopopŭ 50 cr., Ioanŭ Boroşiu propr. 20 cr., Alecsa Sotelecanu 5 cr., Maierŭ Flore 5 cr, Ioanŭ Boroşŭ 10 cr., Simionŭ Tamaşŭ 5 cr., Mitru Iurgea 10 cr., Grigore Boroşŭ 10 cr., Petru Coterla 10 cr., Eliseu Barbosŭ 30 cr. Subtrăgêndu-se pentru portŭ 10 cr, rĕmâne suma 2 fl. 35 cr.

Lista Nr. 35. prin d-lŭ Vasiliu Raţŭ din Peteritea: Comuna Peteritea 1 fl., Vasiliu Raţŭ 1 fl. — Suma 2 florinĭ.

Lista Nr. 53, din Strimbulŭ: Biserica gr cat. din Strimbulŭ 5 fl., Gavrilŭ Sleamu, not. cerc. 50 cr., Arsinte Ciceu 50 cr., Zobŭ George 10 cr., Augustinŭ Budu 50 cr., Ioanŭ Sighişioreanu 30 cr., Mitrofanŭ Georgiu 20 cr., Erofteiu Georgiu 50 cr., Dumitru Georgiu 30 cr., Auster Iosef 50 cr., Petru Georgiu 50 cr., Ananie Georgiu 50 cr., Simonŭ Leeb 30 cr., Abrahamŭ Isac 10 cr., Filipŭ Tecariu 20 cr., Nechita Georgiu 30 cr., Erina Georgiu dela mănăstire 1 fl. — Suma 11 fl. 30 cr.

(Va urma.)

*) A se vede „Gazeta Transilvaniei" Nr. 171, 172 şi 173 din 1887.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. a »Gaz. Trans.«)

NEUTRA, 5 Septemvre. — Regele a sositŭ aci şi a fostŭ strălucitŭ primitŭ. La omagiele deputaţiunei comitatului respunse regele: Sunt convinsŭ, că poporaţiunea Ungariei de susŭ, fără deosebire de credinţă şi naţionalitate, stă pe acelaşŭ nivelŭ şi în simţĕmintele patriotice cu ceilalţĭ locuitorĭ şi că nedespărţiţĭ unii de alţii vorŭ păstra şi mai departe ca şi până acum simţĕmintele de fidelitate omagială şi de iubire de patriă. Către clerŭ a accentuatŭ Maiestatea Sa, că nu se îndoesce, cum că elŭ, clerulŭ, va instrui şi va nutri cu zelŭ în peptulŭ credincioşilorŭ concordia frăţéscă.

DIVERSE.

Muşcăturile de şerpĭ. — Se intêmplă adeseorĭ in timpulŭ căldurei verei, ca ómenii şi animalele sĕ fiă muşcate de vr'o reptilă veninósă. Când s'ar ivi asemenea nenorocire trebue indată sĕ se lege (de se póte) fórte strînsŭ d'asupra locului muşcatŭ, sĕ se sugă rana, decă n'ai în gură cea mai mică sgărietură, sĕu sĕ se aplice o ventusă de $^1/_2$ césŭ cu unŭ paharŭ, din care vei scóte aerulŭ ardêndŭ inăuntru hărtiă sĕu paie. Apoi se arde rana cu potasă caustică séu chiar cu unŭ fierŭ roşu, mai alesŭ decă muşcătura e de năpârcă (viperă). In locŭ d'a se arde cu unŭ fierŭ roşu, se póte arde mai bine, lăsândŭ sĕ cadă pe rană o picătură de céră roşiă, aprinsă, care vindecă şi prin cauterisare, şi prin oprirea aerului d'a pĕtrunde în rană. („Gaz. Săt.")

Necrologŭ. — Capitululŭ Metropolitanŭ gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraşŭ cu adêncă intristare anunţă adormirea în Domnulŭ a iubitului confrate

Reverendissimului Domnŭ

TIMOTEU CIPARIU,

Prepositŭ şi Canonicŭ alŭ Bisericei Catedrale metropolitane din Blaşiu, Decanŭ Catedralŭ, Vicarŭ generalŭ archiepiscopescŭ, Preşedinte alŭ Tribunalului matrimonialŭ de a II-a instanţă pentru Diecesele sufragane, Preşedinte şi membru fundatorŭ alŭ Associaţiunei transilvane pentru literatura şi cultura poporului românŭ, membru alŭ Academiei române, membru ordinarŭ alŭ Societăţei germane-orientale, şi asesor alŭ Sântului Scaunŭ metropolitan,

urmată după morbŭ scurtŭ, aḑĭ diminéţă la 4 óre, în anulŭ 83 alŭ etăţii şi 60 alŭ preoţiei sale.

Osămintele adormitului se vorŭ înmormênta in 5 Septemvre st. n. la 3 óre după améḑĭ.

Blaşiu, 3 Septemvre 1887.

Fiă-i ţĕrîna uşóră şi memoria binecuvêntată!

Editorŭ: Iacobŭ Mureşianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurel Mureşianu

Cursulŭ la bursa de Viena

din 2 Septemvre st. n. 1887.

Rentă de aurŭ 5%	100 85	Bonurĭ croato-slavone	104 75
Rentă de hârtiă 5%	87.45	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	100.—
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	150.50	Imprumutulŭ cu premiu ung.	12 210
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	98 10	Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	124 75
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	126	Renta de hârtiă austriacă	81 30
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	115 25	Renta de arg. austr.	82 65
Bonurĭ rurale ungare	105.—	Renta de aurŭ austr.	112 80
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.50	Losurile din 1860	136 30
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	104 70	Acţiunile băncei austro-ungare	884 —
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.75	Act. băncei de creditŭ ung.	287.—
Bonurĭ rurale transilvane	104 70	Act. băncei de creditŭ austr.	283.20
		Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.91
		Napoleon-d'orĭ	9.95
		Mărci 100 imp. germ.	61 50
		Londra 10 Livres sterlinge	125.60

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 19 Augustŭ st. v. 1887.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	$91\frac{1}{2}$	$92\frac{1}{2}$
Renta rom. amort. (5%)	$95\frac{1}{4}$	$95\frac{3}{4}$
» convert. (6%)	$89\frac{3}{4}$	$90\frac{1}{4}$
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	35—	36—
Credit fonc. rural (7%)	$104\frac{3}{4}$	$105\frac{1}{2}$
» „ „ (5%)	$89\frac{1}{2}$	$90\frac{1}{4}$
» » urban (7%)	$103\frac{1}{4}$	$103\frac{3}{4}$
» » » (6%)	94—	95—
» » » (5%)	87—	$87\frac{1}{2}$
Banca naţională a României 500 Lei	——	——
Ac. de asig. Dacia-Rom.	——	——
» » » Naţională	——	——
Aurŭ contra bilete de banca	14.—	$14.\frac{1}{4}$
Bancnote austriace contra aurŭ	2.01	2.02

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 3 Septemvre st. n. 1887.

Bancnote românescĭ	Cump. 8.65	Vênd. 8.67
Argint românesc	» 8.60	» 8.65
Napoleon-d'orĭ	» 9.95	» 10—
Lire turcescĭ	» 11.23	» 11.27
Imperialĭ	» 10.22	» 10.26
Galbenĭ	» 5.86	» 5.90
Scrisurile fonc. »Albina« 6%	» 101.—	» 102.—
» » 5%	» 98.—	» 99.—
Ruble Rusescĭ	» 109.—	» 110.—
Discontulŭ	» 7—10% pe anŭ.	

1—6

PENSIUNE.

1—2 scolarĭ se primescŭ în pensiune la unŭ profesorŭ de comptabilitate alŭ unei scóle greniale din Braşovŭ. unde, pe lângă o educaţiune casnică, elevii vorŭ fi supraveghiaţĭ şi în diligenta executare a penselorŭ scolastice. Deosebitŭ potŭ obţine si lecţiunĭ private din sciinţele comerciale şi limba francesă.

Doritorii se potŭ informa mai pe largŭ în comptoarulŭ d-nului *Andreiu A. Popovicĭ, Strada Scheilorŭ Nr. 146.*

Avisŭ d-lorŭ abonaţĭ!

Rugămŭ pe d-nii abonaţĭ ca la reînoirea prenumeraţiunei sĕ binevoiască a scrie pe cuponulŭ mandatului postalŭ şi numerii de pe făşia sub care au primitŭ ḑiarulŭ nostru până acuma.

Domnii ce se aboneză din nou sĕ binevoiască a scrie adresa lămuritŭ şi sĕ arate şi posta ultimă. *ADMINISTR. „GAZ. TRANS."*

Sosirea şi plecarea trenurilorŭ şi postelorŭ în Braşovŭ.

I. Plecarea trenurilorŭ:

1. Dela Braşovŭ la Peşta:

Trenulŭ de persóne Nr. 307: 7 óre 20 de minute séra.
Trenulŭ mixtŭ Nr. 315: 4 ore 01 minută diminéţa.

2. Dela Braşovŭ la Bucuresci:

Trenulŭ accelerată Nr. 302: 5 óre 37 minute diminéţa.
Trenulŭ mixtŭ Nr. 318: 1 oră 55 minute după amédĭ.

II. Sosirea trenurilorŭ:

1. Dela Peşta la Braşovŭ:

Trenulŭ de persóne Nr. 308: 9 óre 46 minute înainte de amédĭ.
Trenulŭ mixtŭ Nr. 316: 9 óre 52 minute séra.

2. Dela Bucuresci la Braşovŭ:

Trenulŭ acceleratŭ Nr. 301: 10 óre 12 minute séra.
Trenulŭ mixtŭ Nr. 317: 2 óre 32 minute după amédĭ.

A. Plecarea postelorŭ:

a) Dela Braşovŭ la *Rĕşnovŭ-Zernescĭ-Branŭ*: 12 óre 30 min. după amédĭ.
b) „ „ „ *Zizinŭ*: 4 óre după amédĭ.
c) „ „ in *Secuime* (S. Georgi): 1 óră 30 minute nóptea.
d) „ „ la *Făgăraşŭ*: 4 óre diminéţa.
e) „ „ la *Săcele*: 4 óre diminéţa.

B. Sosirea postelorŭ:

a) Dela *Rĕşnovŭ-Zĕrnescĭ-Branŭ* la Braşovŭ: 10 óre inainte da amédĭ.
b) „ *Zizinŭ* la Braşovŭ: 9 óre a. m.
c) Din *Secuime* la Braşovŭ: 6 óre séra.
d) „ *Făgăraşŭ* la Braşovŭ: 2 óre diminéţa.
e) „ *Săcele* la Braşovŭ: 6 óre 30 minute séra.

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.